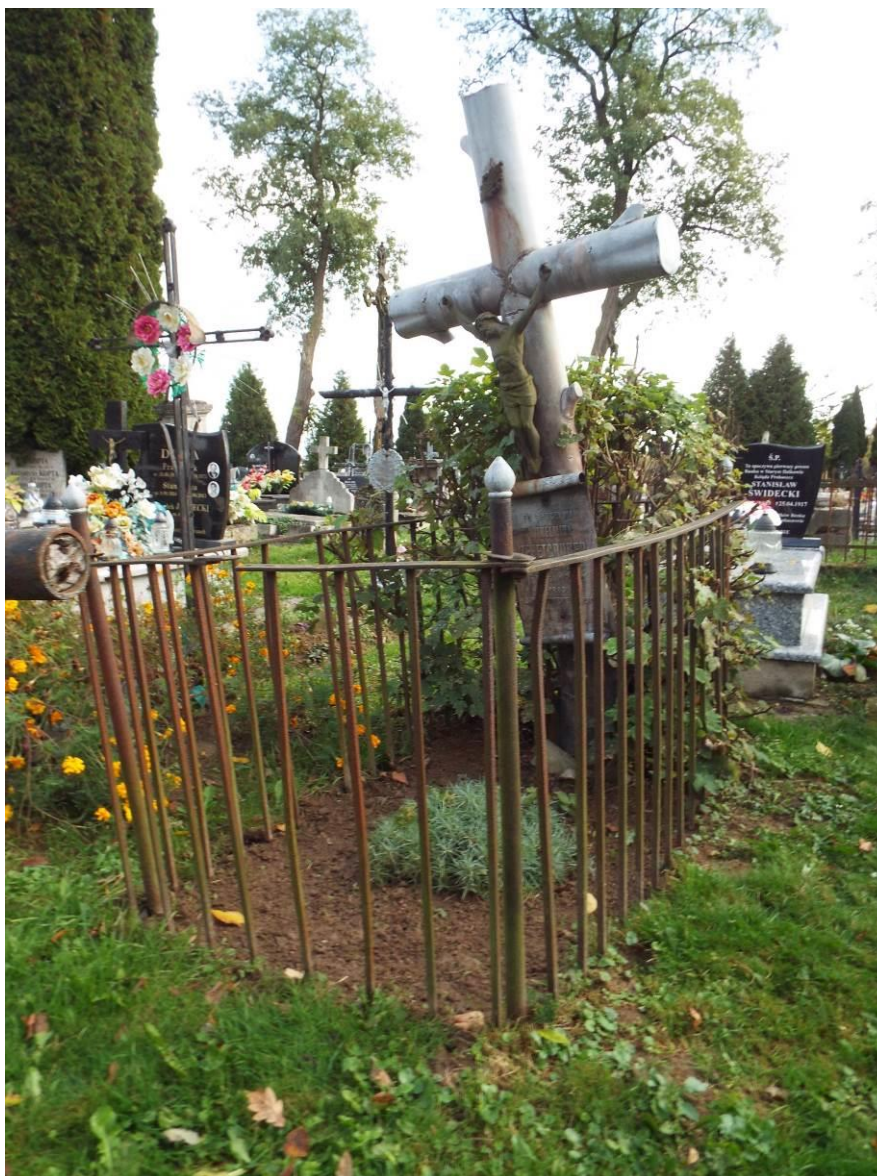

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Nagrobek Wilhelminy Zehetgruber na cmentarzu w Starym Dzikowie

gmina Stary Dzików, powiat lubaczowski

Autor programu prac konserwatorskich

i restauratorskich:

mgr Barbara Woch

Opaka 2023

1. KARTA IDENTYFIKACYJNA

A. DANE PRZED KONSERWACJĄ

RODZAJ:

Nagrobek z ogrodzeniem

MIEJSCE PRZECHOWYWANIA/LOKALIZACJA:

Cmentarz w Starym Dzikowie,

gmina loco

powiat lubaczowski

WŁAŚCICIEL:

Gmina Stary Dzików

ul. Kościuszki 79, 37-632 Stary Dzików

tel./fax: (16) 631 80 50

NUMER INWENTARYZACYJNY:

Nagrobek umiejscowiony na obszarze wpisanym do Rejestru zabytków pod nr .: A-382

/ cmentarz rzymskokatolicki /.

TECHNIKA

Techniki dekarские, odlewnicze, kowalskie

WYMIARY

Krzyż

wys. 220 cm

ramiona: 95 cm

obwód: 60 cm

Powierzchnia: **189 cm²**

Ogrodzenie:

Szer. 110 cm, gł. 190 cm

Wys. 90 cm

Powierzchnia: **540 dm²**

Podstawa ogrodzenia

15 x 15 x dł. 600 cm

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE:

Brak danych

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE:

Brak danych

B. DANE O KONSERWACJI**INWESTOR:**

Gmina Stary Dzików

ul. T. Kościuszki 79

37-632 Stary Dzików

ZLECENIODAWCA:

Gmina Stary Dzików

ul. T. Kościuszki 79

37-632 Stary Dzików

WYKONAWCA PPROGRAMU PRAC:

mgr Barbara Woch,

Opaka 111A,

37-600 Lubaczów

ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Miejscowość Stary Dzików położona jest w powiecie lubaczowskim, gmina loco. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1469 roku, kiedy to Stary Dzików był ośrodkiem klucza dóbr prywatnych rodziny Ramszów. Przez wieki miejscowość przechodziła w ręce kolejnych rodzin posiadających swoje dobra w okolicy. W wieku XVI właścicielami dzikowskich dóbr była rodzina Sieniawskich z klucza oleszyckiego, w XVIII w posiadaniu rodziny Czartoryskich, by na początku wieku XIX w. wejść w skład posiadłości Władysława hr. Zamojskiego.

Po kilkukrotnej zmianie właścicieli w wieku XIX, ostatecznie w roku 1885 Stary Dzików został włączony do dóbr związanych z Rudą Różaniecką, których właścicielami były rodziny Brunickich i Wattmanów. Przed 1914 roku posiadłości folwarczne zostały wykupione przez gminą i rozparcelowane.

W zakresie administracyjnym, historycznie Stary Dzików należał do w powiatu lubaczowskiego i województwa bełskiego. Wraz z pierwszym rozbiorem Polski, w 1773 roku Stary Dzików znalazł się w

zaborze austriackim i od 1883 roku wchodził w skład cyrkułu żółkiewskiego, a od 1865 powiatu cieszanowskiego.

Po odzyskaniu niepodległości, od 1 stycznia 1923 roku Stary Dzików wchodził w skład powiatu lubaczowskiego i województwa lwowskiego, będąc jednocześnie w latach 30. siedzibą gminy wiejskiej / 1933, 1935 /. W tym okresie miejscowość liczyła około 2550 mieszkańców, w tym 1361 narodowości ukraińskiej.

W zakresie administracji kościelnej, rzymskokatolickiej, Stary Dzików przynależał do parafii oleszyckiej, co zapewne związane było z przynależnością do dóbr rodziny Ramszów, natomiast w 1781 roku erygowana została miejscowa parafia oraz z fundacji ks. Adama Czartoryskiego wzniesiony został murowany, obecny kościół pw. Św. Trójcy.

We wsi, zamieszkałej również przez ludność rusińską, w 1904 roku wzniesiona została monumentalna cerkiew greckokatolicka, w stylu neobizantyjskim wraz dzwonnica oraz plebanią. Cerkiew od końca lat 40. XX wieku nie użytkowana, a ze względu na swoją monumentalną konstrukcję jak również zapewne walory architektoniczne, stała się miejscem kręcenia kadrów do filmu „Katyń”, Andrzeja Wajdy.

2. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Nagrobek w typie krzyża *rurkowego*, otoczony metalowym ogrodzeniem. Drzewce krzyża wykonane z blaszanych rurek imitujących pień drzewa ze ściętymi konarami / wkopane bezpośrednio w ziemię. Na skrzyżowaniu ramion przytwierdzona figura Chrystusa Ukrzyżowanego wykonana w technice odlewu żeliwnego. Powyżej niewielki tytuł w formie romboidalnej, wykonany w technice odlewu żeliwnego.

Pod postacią Chrystusa umiejscowiona tablica w formie rozwiniętego zwoju, wykonana z blachy z której wykonano drzewce krzyża, z aplikowaną inskrypcją.

Treść inskrypcji:

TU SPOCZYWA
WILHELMINA
ZEHETGRUBER
em. c. k. pocztmistrzyni
*31/5 1850 + 12/5 1912
PROSI
O POZDROWIENIE ANIELSKIE

Ogrodzenie metalowe w formie wertykalnie ustawionych prostych szczebli wykonanych z płaskownika przykrytych również płaskownikiem. W narożnikach słupki w

formie walca zwieńczone sterczyną. Na osi krzyża niewielka furtka o konstrukcji jak ogrodzenie.

3. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania zły, wynikający przede wszystkim z naturalnego starzenia się materiałów, wieloletniej ekspozycji zewnętrznej i narażenie na zmienne warunki atmosferyczne.

Krzyż umiejscowiony bezpośredni w gruncie, przechylony, pokryty nalotem oraz naciekami z korozji żelaza pochodzącej z figury Chrystusa Ukrzyżowanego i tytułusa, co ma negatywny wpływ tak na metal konstrukcji krzyża, jak również na odbiór estetyczny całości. Elementy żeliwne / figura i tytułus / pokryte osypującymi się produktami korozji, która w połączeniu z opadami atmosferycznymi spływa na drzewce krzyża oraz tablicę.

Tablica z blachy ocynkowanej przytwierdzona do drzewca przy pomocy stalowych śrub, co spowodowało powstanie ogniska galwanicznego i wzmocniło proces destrukcji obu metali.

Ogrodzenie zdeformowane, pokryte nawarstwieniami korozyjnymi, dolne partie zagłębione pod powierzchnię gruntu co powoduje postępującą destrukcję metalu.

4. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Celem prac konserwatorskich jest przywrócenie pierwotnego stanu technicznego i estetycznego całości obiektu. Ważnym elementem prac powinno być wykonanie fundamentu pod krzyż i montaż krzyża zapewniający jego stabilizację i izolację od podłoża. Z kolei należy przeprowadzić prace konserwatorskie elementów żeliwnych / figura, tytułus / wraz z zabezpieczeniem powierzchni uniemożliwiającej powstawanie ogniska galwanicznego na styku metali / cynk- żeliwo /.

W zakresie ogrodzenia zaleca się przygotowanie fundamentu i osadzenia na nim całości konstrukcji, co zapewni jego stabilizację i izolację od podłoża. Taki montaż spowolni przebieg procesu korozji metalu.

Prace powyższe przywrócą pierwotny stan techniczny i estetyczny nagrobka jak również pozwolą na spowolnienie procesów jego degradacji w przyszłości.

5. PROGRAM PRAC

1. Uporządkowanie terenu oraz diagnoza stanu zachowania

Prace konserwatorskie należy rozpocząć od uporządkowania terenu w obrębie założenia / usunięcie niskiej roślinności oraz warstwy gruntu /. Z kolei usunąć luźne zanieczyszczenia ze wszystkich elementów oraz określić stan zachowania w obrębie krzyża oraz fundamentów ogrodzenia.

2. Demontaż

W związku z koniecznością wykonania fundamentu pod krzyż i ogrodzenie, proponuje się demontaż całości elementów metalowych oraz przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.

3. Wykonanie fundamentu

Wykonać fundament na całej długości ogrodzenia oraz w obrębie podstawy krzyża.

Fundament do głębokości przemarzania o szerokości ok. 20 cm i do wysokości ok. 5 cm powyżej gruntu.

4. Prace konserwatorskie przy krzyżu

Prace należy rozpocząć od demontażu elementów żeliwnych / figura, tytułus, śruby mocujące tablicę / oraz oczyszczenie wszystkich elementów z luźnych zanieczyszczeń oraz produktów korozji. Z kolei w zakresie drzewca, określić stan zachowania części zagłębionej pod powierzchnię gruntu. W przypadku ubytków, uzupełnić metodą dobraną do zakresu ubytków z wykorzystaniem materiałów zbliżonych do pierwotnego.

Z powierzchni całości drzewca usunąć nawarstwienia korozyjne / nacieki / z zastosowaniem metody chemicznej dobranej do charakteru zanieczyszczeń.

Na oczyszczonej powierzchni nanieść warstwę preparatu z zawartością 96 % cynku oraz warstwę zabezpieczającą w postaci bezbarwnego lakieru.

5. Konserwacja elementów żeliwnych / figura, tytułus, śruby mocujące tablicę /

Całość powierzchni oczyścić z nawarstwień korozyjnych, nanieść zabezpieczenie antykorozyjne w formie preparatu zawartością 96 % cynku oraz warstwę uszczelniającą w postaci kompatybilnej warstwy malarskiej / np. farba Lawigraf w kolorze grafitowym /.

6. Prace konserwatorskie metalowych elementów ogrodzenia

Prace należy rozpocząć od diagnozy stanu zachowania oraz określenia zakresu napraw. Szczególnie należy zwrócić uwagę na dolne partie ogrodzenia zagłębione pod powierzchnię gruntu. Z kolei wykonać naprawy w zakresie nadania pierwotnego kształtu wszystkim elementom ogrodzenia jak również wykonać uzupełnienia ew. ubytków metodą pierwotną .

Po zakończeniu prac technicznych, usunąć z całości metalu nawarstwienia korozyjne np. metodą strumieniowo-cierną. Z kolei nałożyć zabezpieczenie antykorozyjne w postaci preparatu o zawartości 96% cynku oraz warstwę uszczelniającą / np. farbę Lawigraf kolorze grafitowym /, co stanowić będzie dodatkowe zabezpieczenie antykorozyjne.

7. Montaż ogrodzenia

Na przygotowanym fundamencie zamontować wszystkie elementy ogrodzenia. Wszystkie elementy zespolić metodą pierwotną / nitowanie /.

Stary Dzików, cmentarz komunalny, nagrobek Wilhelminy Zehetgruber, 2023 r.,
fot. B. Woch

Stary Dzików, cmentarz komunalny, nagrobek Wilhelminy Zehetgruber, 2023 r.,
fot. B. Woch

Stary Dzików, cmentarz komunalny, nagrobek Wilhelminy Zehetgruber, 2023 r.,
fot. B. Woch

Stary Dzików, cmentarz komunalny, nagrobek Wilhelminy Zehetgruber, 2023 r.,
fot. B. Woch

Stary Dzików, cmentarz komunalny, nagrobek Wilhelminy Zehetgruber, 2023 r.,
fot. B. Woch

Stary Dzików, cmentarz komunalny, nagrobek Wilhelminy Zehetgruber, sposób montażu ogrodzenia, 2023 r., fot. B. Woch